

CSENDŐRSÉGI LAPOK

Szerkeszti és kiadja a M. kir. Csendőrségi Zsebkönyv szerkesztő-bizottsága.

ELŐFIZETÉSI ÁRA: Félévre — — 6 korona.
Egész évre 12 korona. Negyedévre 3 korona.

Megjelenik
minden vasárnap.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
Budapest. IV. Egyetem-utca 4. sz.

Főveg-formák idegen csendőrségeknél.

(Egyenruházati történelmi tanulmány.)

Irta és rajzolta: Stolzenberg Vilmos főhadnagy.

Egy előbbi cikkemben foglalkoztam a magyar csendőrség fővegével egyenruházat-történelmi szempontból, kimutattam annak eredetét és azt, hogy miként jutott el az idők folyamán a mai formájáig.

Mostani tanulmányom tárgyát a külföldi csendőrségek fővegeinek általános formái és eredete fogja képezni és megkísérlem az e téren zürzavarból kiemelni és szemléltetővé tenni a különféle régi csendőrségek főveg-viseleteit és azt, hogy a multban még nem voltak általánosan kifejtett és elfogadott típusok.

A felette hiányos történelmi adatok azt igazolják, hogy a multban nem volt sem egységes forma, sem egy általánosan kedvelt, elfogadott viselet. A fővegek mindenféle formában fordulnak elő, kezdve a gránátos szőrme kucsmától a huszárcsákóig és a kétszacsu francia kalaptól a sisakig.

A nemzeteknél a csendőrség nem egyidejűleg állított fel, azt egyik a másiktól vette át különböző időszakokban.

A felszerelés és ruházat stb. különféle, mert egyrészt a nemzet ízlése, másrészt az anyagi okok, de leginkább a rendeltetés és hivatás szabja meg a ruházat formáját.

Minden nemzet egyetértett azonban abban, hogy a csendőr ruházata diszes és imponáló legyen.

A mult és jelen csendőrségeit külön-külön, de együttvéve sem lehet hivatás tekintetében egybeolvasztani, mert még ma is vannak eltérések az egyes csendőrségek hivatásában.

Már most a multban — különösen Napoleon idejében — mikor egész Európa lángokban állt, egyik hadjárat a másikat követte, mikor nem a népet, hanem a hadseregeket kellett elsősorban felügyelni és kirelhetetlen szigorral a rendet fenntartani, természetesen az akkori kor csendőrsége inkább katonai, helyesebben tábori szolgálatot végzett. Ezen szolgálatok között azonban szintén vannak eltérések. Az egyik csendőrség testőr, a másik tábori, a többiek különféle szolgálatokat végeznek, mely szolgálatok oly sokirányúak és annyira szétágazók, hogy fel sem sorolhatók ezen tanulmány szűk keretében.

De az kivüláglík, hogy minden nemzet, minden állam ott, ahol a legnagyobb fokú megbízhatóság és hűség vált szükségessé, a csendőrt állította oda s mondhatjuk, hogy egy-két kivétellel (hol mindig a szervezésben volt a hiba) mindenkor derekasan megállták helyüket.

Napoleon tábornok pómédeczei köztársasági lezüllött és már jórészt rablásokból élő, éhező hadának a nagy tábornok mellett az általa ügyesen szervezett csendőrségének köszönhetette, hogy a hadsereg rendezett, fegyelmezett és harcalképes állapotba került, mert a hadvezér lelkesítő napiparancsainak szükség esetén a csendőr fegyvere adta meg a nyomatékot ott, ahol az szükségessé vált.

A tulajdonképeni *gens d'armé*-nak megszületése Napoleonnal forr egybe s mintha e nagy tábornok és császár szelleme öröklődne és terjedne szét a csendőrségekben, a csendőri tudás, elszántság, hűség és megbízhatóság tekintetében mindenütt az első helyen áll a csendőrség és mint katona is megbeesülhetetlen. Ennek az érdeknek és kiválóságnak elismeréseképen a francia a kivonult csapatok jobbszárnyára állítja ma is a csendőrt.

Amilyen szolgálatot végzett, vagy milyen volt a vezetőség ízlése — sokszor ötletszerűen is szerelték fel a csendőrséget — s ebben lelik magyarázatukat a ruházatban való eltérések.

Mindazonáltal három főtipust különböztethetünk meg, mely típusok különösen napjainkban már határozottan kifejezésre is jutottak.

Ezen típusokat a könnyebbség okáért nemzetfajok szerint csoportosítom:

Első és igen elterjedt a román típus, melyet nevezünk Napoleon-kalapnak. (1. ábra.) Ezt a Napoleon-kalapot viseli ma a román államok csendőrségének legnagyobb része, u. m. a francia, spanyol és olasz.

A második főtipus a germán, a sisak. (2. ábra.) Ezt viselik a germán államok egy része, u. m. a Német birodalom összes országai és Ausztria.

A harmadik a szláv típusu kucsma, sapka vagy az oroszoknál télen a papaha. (3., 4. és 5. ábra.)

A román fővegek lényegtelen eltéréssel és diszitással minden államban azonos formával bírnak, ugyanez áll a germán és szláv népek fővegviselésére nézve is.

A román népek fővegviselése szorosan összeforr a francia viselettel. A francia viselet alapformája a Napo-

Első magyar vill. erőse berend. hangszer-gyár honvédség, valamint a m. kir. csendőrség szerződött szállítója és a Ludovika Akadémia házi hangszerkészítője, az Ocskai és a szabadalmozott Rákóczi tárogató feltalálója Budapest, Lánchíd-utca 5. Gyár: Öntőház-utca 2. Ajánlja saját gyárában készült összes vonós és fúvó hangszereit és alkatrészeket. Harmonikák erős elpusztíthatatlan hangokkal. Az összes hangszerek javítása olcsón eszközöltetnek. Argyezék minden hangszerről külső küldetik. Magyarország legnagyobb vonós és fúvós hangszerek gyára. 6

STOWASSER JÁNOS

osás úri és királyi udvari szállító, a cs. és kir. közös hadsereg, a m. kir.

1 ábra

2 ábra

3 ábra

4 ábra

5 ábra

6 ábra

7 ábra

8 ábra

9 ábra

10 ábra

11 ábra

12 ábra

13 ábra

14 ábra

15 ábra

16 ábra

17 ábra

18 ábra

19 ábra

20 ábra

leon-kalap, mindazonáltal voltak eltérések. Ezen eltérésekből egypárat bemutatok:

„Elite gendarm” 1806. Napoleon császári gárdájából. Szörme gránátos kucsma, fehér egyenes forgóval és zsinórdiszítéssel. Fehér pikkelyes áll-láncz. Kucsma fekete. Teteje piros, fehér bombával. (6. ábra.)

Küldöncz csendőrség a francia császárgárdában 1806. Zöld csákó, fehér forgó, fehér zsinórzat. (7. ábra.) Ezen csendőroszttagba Napoleon csak a régi nemeseket sorozta, bogy tudja foglalkoztatni őket. Ezen osztagot 1806 szeptember 24-én állította fel, de már 1807 október 25-én feloszlatta, mert az osztag igen nagy diszszel, de annál kevesebb tudással és kötelességérzéssel végezte amúgy sem nehéz szolgálatát. Ez a csendőrség tehát csupán egy nem sikerült kísérletnek tekinthető.

Lándzsás csendőrség francia szolgálatban Spanyolországban. 1810. Fekete csákó, vörös forgó vörös pomponnal, fehér pikkelyes áll-láncz. (8. ábra.) Ezen csendőrséget a spanyol guerilla bandák megfélemlésére szervezték.

III. Napoleon gárda gyalogszendőrsége. 1855. Nagy gránátos fekete szörme kucsma vörös forgóval és nemzeti kokárdával. Sárga fém pikkelyes áll-láncz. (9. ábra.)

Ezen csendőrség ezredbe alakítva a krimi báboruban is részt vett, bol a csendőr-ezred elszántsága folytán igen nagy vesztéséget szenvedett emberekben, minek folytán az államnak igen sok özvegyet kellett eltartani. Az egész ezred nős volt. 1869 szeptember 25-én az ezredet feloszlatták.

Itáliai csendőrség Jenő alkirály alatt. 1812. Lovascsendőr. Szörme gránátos kucsma, fehér forgó, francia nemzeti kokárda. (10. ábra.) Gyalogszendőrség. Napoleon-kalap, piros fergó. (11. ábra.)

A germán (német) államok csendőrsége mutatja a múltban a legnagyobb eltéréseket; még magyar huszárföveget is találunk náluk.

Hessen-Darmstadt. 1812. Lovas csendőrség. A 12. ábrán látható különös főveget „Kaskets”-nek nevezték és inkább a sisakhoz, mint a csákóhoz sorolható. Fekete kemény marhabőr, fekete szőrforgó és taraj. A szegélyek legénységénél sárgaréz, tiszténél fehérezüst. Fekete állszij.

Szászország. 1815. Napoleon-kalap, csucsain ezüst rojtjal (tiszténél), nemzeti kokárda. Tiszténél tollforgó, felül fehér, alul zöld, legénységénél fordítva. Trombitásnál piros. Tisztek a kalapot élre vagy keresztbe fordítva viselheték, tetszés szerint. Drezda város közbiztonsági szolgálatát látták el. (13. ábra.)

Poroszország. 1820. Hadsereg-lovascsendőrség. Fekete sisak sárgaréz diszítéssel, sárga fémpikkelyes áll-láncz, fekete szőrtaraj. (14. ábra.)

Hannover. 1840. Királyi csendőrség. Piros magyar huszár-csákó, sárga fémpikkelyes áll-lánczszal. Lovasság volt és a királyt kísérték utazásai közben. Küldöncz-

szolgálatot is teljesítettek, a király megszálló helyein a közbiztonságra is felügyeltek. (15. ábra.)

Luxemburg. Csendőrség. 1848. Kék csákó fekete lelógó lószőr forgóval, fehérezüst diszítéssel és fekete állszijjal. Áll lovasságból és gyalogságból. (16. ábra.)

Hannover. Országos csendőrség. 1866. Fekete csákó, fekete lelógó lószőrforgóval. Diszítés és czimer fehér. (17. ábra.)

Schleswig. Csendőrtestület. 1864—1866. Fekete csákó, fekete lelógó lószőrforgó és fekete állszij. (18. ábra.)

Szászország. Tábori csendőrség. 1862—1867. Lovasság. Fekete sisak fekete szőrtarajjal, sárgaréz diszítéssel. (19. ábra.)

Mecklenburg-Strelitz. Kerületi huszárok vagy lovassított országos csendőrség. 1905-ig. Piros csákó lelógó fekete forgóval, elől és hátul ernyővel (Schirm). Fehérezüst diszítés és fekete állszij. Öltözet teljesen magyar huszár minta. (20. ábra.)

Ezek a nevezetesebb formák a régi német országok csendőrségénél; ma már mind a közismert porosz mintára vannak felszerelve.

Az önálló szláv államok és országok csendőrségei mind kucsmat viselnek diszben, szolgálatban lapos sapkát. Téli zord hidegekben az oroszoknál még a papahát is hordják, melyet a kozák-viseletből ismerhetünk. (Lásd 5. ábrát.)

A tanulmány eredményét összegezve kimondhatjuk, bogy általában és leginkább a francia batás érzetű, mert a román államok (Romániát kivéve) a Napoleon-kalapot hordják s így három nagy állam csendőrsége viseli azt, azonkívül kisebb városi csendőrség is (pl. a genfi). A német államok a porosz sisak mintát fogadták el, így a németbirodalmi csendőrség mind sisakot visel lényegtelen diszítési eltérésekkel.

A német hatásnak tekinthetjük az osztrák csendőrség sisakját is, mely lényegtelen eltéréssel szintén ugyanaz. A szlávok diszben szörme kucsmat hordanak sötétkék vagy piros posztóttal, mi amúgy is nemzeti viselet náluk.

Sok érdeket és szépet mutat a múlt és jelen csendőrségek öltöze, melyekből alkalomadtán fogok még hemuttatni egyet-mást.

A magyar helyesírás szabályai és szótára.

Minden az írással foglalkozó embernek gondot ad a helyesírás kérdése, amit intézményünknek minden tagja tapasztalatból tudhat. Az emberi nyelv él, folytonosan fejlődik és változik. A mi beszédünk és apáink beszéde között is már némi különbséget tapasztalhatunk, nagy- szüleink beszéde meg már feltűnőbb módon különbözik a mai kiejtéstől. Ez évszázadok alatt annyira növe-

Ha fáj a feje⁷ ne tévazzék, hanem használjon azonnal **Beretvás-pastillát** mely 10 perc alatt a legmakacsabb migraint és fejfájást elmulasztja. — Ára K 1.20. — Kapható minden gyógytárban. Készíti **Beretvás Tamás** gyógyszerész **Kispesten**. Orvosok által ajánlva. Három doboznál ingy. postai szállítás.

Márványtömbök szállítása emelő-daruval a ruskiezabányai márványbányában.

kedett, hogy ma alig értenénk meg a régi magyarok beszédét.

Őseink a kereszténység felvétele előtt képirással írtak. Abból a korból még nem fedeztek fel semmi emléket, ami őseink beszédére és írására bővebb fényt vetne. Legrégibb emlékünkhöz a XIII. századból való Halotti Beszéd. Ezt is már csak magyarázat mellett vagyunk képesek megérteni: *Latitue foelym zuntuchel mic vogmuc.* (Valószínű kiejtése: Látjátok, feleim, szömlőkkel mik vagymok!) . . . Engede urdung intetvinec, es ovec oz tiluot gimilstwl es oz gimilsben halalut ovec. (Engedő ördög intetvinek [ördög intésének] és evék az tilvott gyimēlestül és az gyimēlesben halalot evék.) . . . stb.

Változik idővel a szók alakja, változik gyakran a ragozás is. A Halotti Beszédben a többes számban, valamint a 2. személy ragja *-tok, -lők* volt (látjátok feleim szömlőkkel), az első személy jelle *-mok, -mők*; ebből *-mk*, majd utóbb *-nk* lett (vimádjamok, ma: imádjunk; isemők, ma: ösünk; uromk, ma: urunk). A mai *-ból, -ből* és *-ba, -be* itt még két tagu és nem illeszkedik alhang alhanghoz, felhang felhanghoz: *tēmneežebölöl, ma: tömlőczébölöl; világbelé, ma: világba; továbbá: jouben, ma: jóban; mogánek, ma: magának.* Egyes nyelvjárásaink, mint a jelenleg élő magyarok között az őseink beszédmódját leginkább megőrzött hevesi palócok, a göcsejiek, a székelyek ma is így beszélnek: *kézval, botval; avve (avval), enná (ennól), ehho (ehhez), tánczbe (tánczba); háznkot, ökö, hezzám, hezzád (hozzám, hozzád).*

Ez nemcsak a magyarnál, hanem minden nyelvél így van és ha valamely nemzet konzervatív az írásmódja tekintetében, mint például az angol vagy a francia, akik ma is úgy írnak, a mint 4—600 évvel ezelőtt beszéltek, annak írásmódja igen nehéz.

A mi helyesírásunk már rögóta fonetikus, vagyis kiejtészertinti. Csak egyes tulajdonnevek írásánál maradt meg a régi forma, pl. Dessowffy, Thewrowk (Dozsófi, Török).

A beszéd és kiejtés változása hozza magával, hogy időnként helyesírásunkat is javítani kell. Legutolsó ilyen helyesbítés volt a vallás- és közokt. miniszternek 1903-ban kiadott rendelete, mely az iskolákban kötelezővé tette jeles tudósunk, Simonyi Zsigmond által kidolgozott, úgynevezett iskolai helyesírást, a mely szakítva a cz írásmódjával, pusztá e-vel ír. Egyszerűsíti az ilyen alakok írásmódját: *leánynyal, vesszük: leánnyal, vesszük. Enged az idővel összeforrott vagy a ma már rövidebb gondolkodási folyamattal egyszerűsített és egy szókká vált ilyen alakok összeírásának: aki, ami, ahova, énhozzám, mitőlünk, mimellettünk, époly, épúgy, mármost, nemesak stb. Kiejtés szerint írja a sűrűn használt idegen szavakat pl.: stíl, stílus, hipotézis, fizika, gimnázium stb.*

Az Akadémia — mint felsőbb intézmény, kell hogy

konzervatív legyen az újításokkal szemben, amíg nem látja, hogy azok a gyakorlati életben is beváltak — eleintén szembel helyezkedett az új helyesírással, utóbb azonban belátta, hogy úgy az összes ifjúság, mint legtöbb írónk is már az iskolai helyesírás szerint ír, szintén elhatározta végre, hogy reformálja helyesírását, melyet most dolgoznak ki az iskolai helyesírás alapján.

A helügyminisztérium az akadémiai helyesírás szerint ír, így az Akadémia után az is el fogja fogadni az iskolai helyesírást, amelyet elsajátítani csendőrségünk tagjainak elég gondot fog adni.

Énnélfogva a lapunk mai számához mellékelt «Előfizetési felhívás» «Mintalenyomatra» csendőrségünk figyelmét felhívjuk. — Az ott ismertetett és hirdetett mű a helyesírás minden kérdését tárgyalja a legkönnyebben megérthető formában; mintegy 200,000 szót tartalmaz a szótár, köztük a magyarban használatos idegen szókat is a jelentés magyarázatával. Feltünteteti és helyesbíti a helytelen és kerülendő szók és kifejezések használatát, aminek fogalmazáskor veszszük nagy hasznát.

A könyvet Horváth Endre számos évi tanulmányozás után írta, segédkezett munkájában az Akadémia nyelvtudományi bizottságának elnöke: Szinnyi József dr. egyet. tanár, az iskolai helyesírás megalkotója; Simonyi Zsigmond dr. egyet. tanár, a Magyar Nyelvőr szerkesztője és azonkívül minden szakésznek írásmódját az illető szakma tudósaival egyetemben állapította meg.

Azonkívül tartalmaz a mű az irodai munkálatokhoz szükséges oly tudnivalókat, melyek eddig semminemű könyvben megírva nem voltak.

Ilyen egységes helyesírási, minden szót feltüntető szótár jelen könyvön kívül csak egy munka van az egész földkerészen, az a német nyelv helyesírási szótára.

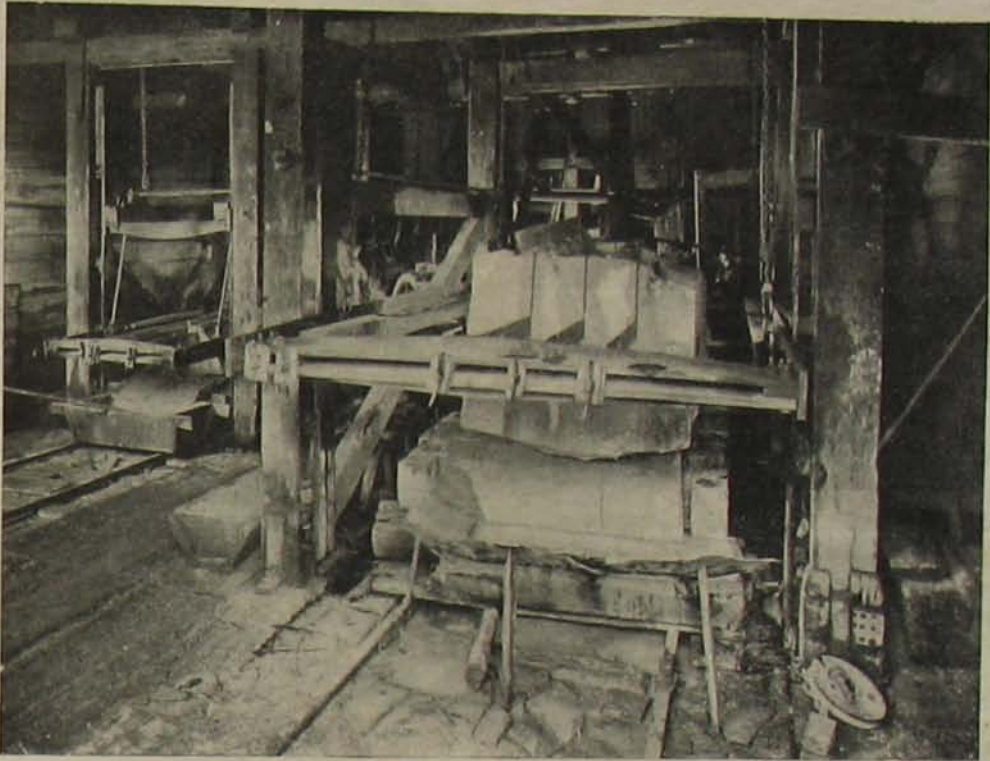
A könyvet tudós nyelvészeink a legjobb kritika kíséretében ajánlják, így Simonyi Zsigmond azt írja róla: «... nagyon alkalmasnak találom arra, hogy egységes helyesírás honosuljon meg... Szerző mindenütt tekintettel volt arra az irodalmi nyelvszokásra, melyet írónk többsége ajánl és szentesít s az idegen szók magyaros írásában is kellő következetességgel járt el stb. Mind-azok alapján jó lélekkel mondhatom, hogy Horváth Endre könyve a pártolást minden tekintetben megérdemli.»

Beke Ödön dr. tanár, a könyv átnézője írja: «Horváth Endre helyesírási munkája igazi hódagpótló mű. Könyvén meglátszik, hogy felismerte a helyesírási kódexsz hiányát és fáradságot nem ismervo fölmutatta a magyar nyelv teljes szókincsét, a meghonosult idegen szókat, hogy ne legyen oly eset, amidőn a kereső hiába fordul könyvéhez. A hatalmas mű két részre oszlik: a helyesírás elmélete és a magyar szókincs szótári rendbe fog-

BUTOR

köszönetért v. részletfizetésére legjutányosabb áron
EBRENTREU ÉS FUCHS TESTVÉREKNÉL
 BUDAPEST, VI., TERÉZ-KÖRÚT 8. SZ.
 Képes árjegyzék ingyen. :: Telefon 88—59.

BUTOR

Márványvágó gőzfűrész.

A ruskeczabányai márványbányából. — A márványtömbök osztályozása.

lalása, mindkettő úgy kidolgozva, amilyenre Magyarország még nem volt példa.»

Mindezek folytán mi is ajánljuk a könyv megszerzését, annál inkább, mert a szerző, ha nála rendelik meg, féláron adja a könyvet, hogy mindenki számára hozzáférhetővé tegye azt és még ráadásul gyűjtőknek minden tíz példányra egy ingyen példányt küld.

Bolti ára 5 K, aki a kedvezményes 2-50 K áron akarja megszerezni, az a csatolt előfizetési felhívás felhasználásával a szerzőnél rendelje meg: Horváth Endre, Kispést, Báthory-utca 48. sz. czimen.

A könyv már ki van szedve és most van nyomás alatt.

ÁLTALÁNOS ISMERETEK.

A «sark-fölfedező» Cook új könyve.

Néhány éve ugyan már, de azért minden ojságolvasó bizonyára élénken emlékezhet arra a mulatságos esetre, mikor az amerikai Cook és angol Peary majdnem egyszerre fölfedezték az éjszaki sarkot. Rövid egymásutánban jött aztán a bonyodalom: tudós társaságok beható vizsgálata után megállapították, hogy bizony egyik sem jutott el az éjszaki sarkig, de Cookra még ráadásul affélel vélték kideríthetni, hogy igazán «közel sem járt hozzá.»

Ez a mulatságos párharc aztán elcsendesedett a ez alatt a kiváló norvég utazó Roald Amundsen valóban és kétségtelenül felfedezte a déli sarkot. Ez hátra szorította Cookot és Pearyt egyaránt, a kik nevetségessé válván, különben is elvesztették az alapot ahhoz, hogy komolyan vehetők legyenek.

A nyilvánosság már el is felejtette Cookot Pearyvel együtt. Párharcuk elintézetlen maradt ugyan, de lassanként a kérdés is elvesztette aktuális voltát. Most aztán Cook új követ dob a tengerbe: hatalmas könyvet írt. A saját maga igazolására írta, de tárgyilagosan ismét nem lehet nevezni. Mert a könyv nemcsak védőirat, hanem legalább ugyanekkora mértékben czafoló irat is Peary ellen. E tekintetben legérdekesebb az előszó, a mely a következőket mondja:

Utolsó szavam mindenkihez — barátok és ellenséghez — a következő: ha ítéletet akartok mondani, tanulmányozzátok a feladatot, a problémát. Épen úgy módokban van biztos ítéletet alkotni, mint bármelyik szakértőnek, a ki bírál játszsza ki magát. Peary egyik kapitánya azt mondta, hogy «ő jól tudja, hogy Peary nem érte el az északi sarkot, ezért azonban nem állana helyt.» Chester ellentengernagy ugyanezt mondta rólam, azonban vastagon nyomtatva és erősen aláhúzva. Azzal a tisztelettel, a mely ezeket az urakat és vak előítéletekkel telt elvtársaitat joggal megilleti, ki kell jelentenem, hogy semmivel sem ítélnék jobban, mint bármely laikus. Ha ezt a könyvet elolvastátok, olvassátok el Peary «Nordpol» című könyvét is, de oldalról-oldalra, mind a két könyvet. Ha megteszitek a kellő egybevetéseket, gondoljátok meg, hogy én az én északsarki eredményemet egy évvel előbb étem el, mint a mikorról Peary eredményei datálódnak, hogy az én híradásaim hónapokkal előbb láttak napvilágot, mint a Pearyéi és végül, hogy Schley ellentengernagy így nyilatkozik: «Mindkét sarkutazó naponkinti és kritikailag megszünt híreinek elolvasása után a feltűnő hasonlóság azt a meggyőző-

dést érlette meg bennem, hogy mind a kettő szemtanuja volt a másik sikereinek. Titkos megegyezés nélkül aligha lehetett volna ennyire megegyező leírásokat papírra vetni.»

A sarki kutatásban és hajózásban tapasztalt tekin-
télyek e nézetét minden sarki kutató megerősíti. E. Baldwin kapitány még tovább megy és Peary tulajdon könyvéből igazolja az en álláspontomat. Georgia kormányzója, Brown, pedig mindkét híradás kritikai mérlegelése után ezt mondja: «Ha Peary azt akarja velünk elhitetni, hogy Cook becsapta a világot, akkor ő még sokkal jobban csal meg bennünket.»

Mióta az én híradásom először megiródott és nyomdátéket látott, a Peary szövegével való meglepő hasonlóság vagy az én északsarki eredményemet igazolja, vagy arra utal, hogy Peary az én adataimat használta fel és így egy mesének egy második diadal valószínűségét adta.

Akaratom ellenére is kénytelen vagyok vetélytársi érdekek önző igaztalanságainak intrikáit leleplezni. Viszont semmi esetre sem akarom Peary eredményeit kétségbevonni vagy kisebbíteni, csak megmutatni tiszturásait és kísérleteit, a melyek engem diszkreditálnának. Szívesen szemel hunynék a bántalmak egész sora felett, mint az elmúlt években tettem, de az északi sarok feletti harcot nem lehet megérteni a nélkül, hogy ne ismerjük annak az embernek a perspektíváit, a ki a sarkot meghódította. Szívesen megengedtem eddig mindenkinek, hogy bizonyosságainak anyagát mindenki előtt kifejtse. A kérdések, a melyeket én vetek fel, csaké-lyebb jelentőségűek. A földelgohoz: az északi sarok felfedezéséhez, nem fér kétség. A sarkot tényleg becsü-
lettel elértem és az Unió sasa kiterjesztette dicsőséges szárnyalását a föld északi sarka fölé is. De akad e szárnyalás alatt hely még egynek, kettőnek, többnek is és az is szívesen a jövőre bízom a döntést.»

Így végződik az előszó, de korán sem kell azt hinni, hogy Cook ezzel elintézettnek tartja a Peary-kérdést. A hol a könyvben csillag alatt jegyzet van, majdnem bizonyos, hogy a jegyzet Pearyvel foglalkozik. Pedig ilyen jegyzet sok van.

Ettől eltekintve, azonban nagyon érdekes könyv a Cook könyve. Színes és szép leírása egy nagyon érdekes útnak; akár elhiszi az ember, akár nem, a dolog nem veszt az érdekességéből. A legrosszabb esetben is olyan férfúnak lehet tartani Cookot, a ki lebilincselően érdekes dolgokat füllent. Idézzük itt azt a részt, a mely természetesen csúcspontja a könyvnek, az északi sark felfedezését.

Április huszadikán kora reggel felütöttük a sátrakat. A nap északkelet felé állott, a hó lila fényben ragyogott és a keleti szél durván csapott bele arcunkba. Lelkesedésünk meglepő kitorése a végsőkig fokozódott és ez hozott oly gyorsan magával előre, de már éreztük az ömbertelen kimerülést. Hálálra fáradtan és álmosan szür-
csöltük az olvasztott bavat, hogy a teát meg tudjuk várni és fejszével roncsoltuk szét a pommikánt, hogy álkapesunk munkáját megkönnyítsük. A szemünk majd leragadt, még mielőtt az étkezést hefejeztük és egy pillanatot mulva, nyolcz órára megszünt számunkra a világ. Mikor felébredtem, megcsináltam a méréseket. Az eredmény 89° 46' szélesség volt.

Újabb pihenő után késő éjszaka befogtuk a kutyákat és felszerszámoltuk a szánokat. Mikor felkészülödtünk, az volt az érzésünk, hogy semmi vesztetni való időnk nincs; engem valósággal lázas izgatottság fogott el.

Ostorpattogás közepette haladtunk előre, az eszkimó

A márványbánya Ferenczy által művelni kezdett része.

legények énekeltek, a kutyák üvöltöttek. Április huszonegyedikének éjjeli tizenkét órája épen elmúlt.

A szikrázó havon úgy izzott az éjféltutáni nap, mint a déli verőfény. Úgy éreztem, mintha egy álomvilág aranyosan villogó birodalmában vándorolnék és a mint előre haladtam a hó aranyló körökben úszott körülöttem.

E-tuk-i-suk és Ah-ve-lá (ezek a Cook eszkimó legényei voltak) bár soványan és agyondolgozva, de hősöknek tündek fel, a kik egy nehéz harcztot győzelmesen vívtak keresztül.

Mindnyájan úgy éreztük, hogy a győzők wallhallájába emelkedtünk, a mint a havon átnyomultunk előre a cél felé, a melyért gyakran tettük kockára életünket és önként szenvedtük el minden rettenetes kínját ennek a jeges pokolnak. Valósággal szentnek tünt fel lábunk alatta hó, évszázadok óta bátor hőszokok célja, a kik eléréseért borzalmas szenvedéseket állottak ki és irgalmatlan véget értek. Szakadatlanul és gondosan figyeltem műszereimet, mindig a végcélra gondolván; egyre jobban mutatták, hogy közeledünk. Lépésről-lépésre a hódítás különös elragadtatását éreztem magamban.

Végül színesen ragyogó síkságokon haladtunk keresztül, aranyban és biborban tündöklő halmokon vágtunk át és végre — tiszta, kék mennybolt, lángoló fellegek alatt elértünk a célhoz! A szívemet a diadal mámorea töltötte be. Büszke napsugár ragyogott bennünk és a kimondhatatlan szenvedések egész világa eltűnt. A földkerekség csúcsán állottunk! A lobogónkat az északi sark fagyos lehelete lengette! —

Igen sok érdekes fényképfelvétel van a könyvben, közöttük Cook útinaplójának egy oldala hasonmásban, a mely a szélességi és hosszúsági fokok számításait mutatja az északi sark felfedezése pillanatában. A számítás szépen vág: a végeredmény az északi szélesség $80^{\circ} 59' 45''$ helyét mutatja, a mi egy negyed másodperc híján csakugyan az északi sarok.

Nagyon kedves mindvégig a két eszkimó legény, E-tuk-is-suk és Ith-ve-lá szereplése. Két derék, törpeorrú, eleven szemű ember, a képükről szinte árad a halzsirszag. Cook hősöknek nevezi őket, sőt ott, a hol sorban leírja a hála adóját mindazoknak, a kik misz-sziójában segítettek, ezt írja a két eszkimóról: „Ha egy hőstettet kellett keresztülvinni, ők megcsinálták; kitörhetetlen betűkkel hirdesse hősi voltukat a történelem.”

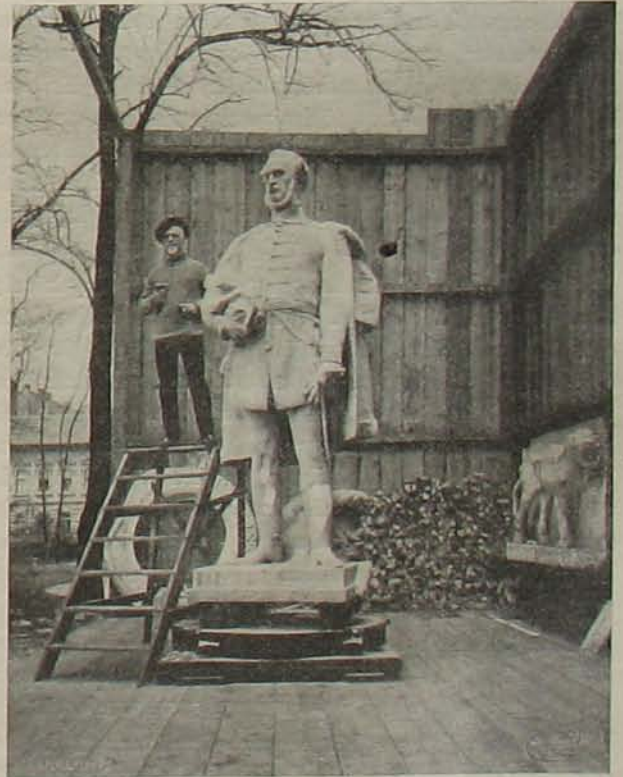
KÉPEINKHEZ.

A ruskiezabányai márványbányából.

A márvány, ahogy a kristályosan szemcsés mészkövet nevezzük, a gazdasági, építkezési és díszművészeti dolgokban annyira nem nélkülözhető, hogy egyes, csak ritka helyen található fajait, amellet, hogy bármily magas árakon megveszik, messze földre, még a tengereken túlra is elszállítják.

A márvány különféle fajai között legszebb és legdrágább a legritkább helyen található fehérmárvány. Hazánkban tiszta fehérmárványt Csik megyében Szárhegyen s még ennél isztábbat Krassó-Szörény megyében Ruskiezabánya telepeiben bányásznak.

Ez utóbbi helyet néhai Ferenczy István szobrászművésziünk fedezte fel a múlt század elején, aki annak idején, minthogy hazai hegységeink igen gazdag színes márványtelepeket tartalmaznak, hosszabb ideig kutatott olyan tiszta fehérmárvány után, amely az egész világon legszebb karrarai (olaszországi) fehérmárványt legalább annyira megközelítse, hogy ne kelljen minden esetben a műtárgy készítéséhez eme nagy távolságra levő és rendkívül drága anyagot hozatni. Így akadt rá kutatás közben a ruskiezabányai márványtelepre.

Strobl ruskiezai márványból faragott Széchenyi-szobra.

Felfedezését azonban nem igen kísérte a remélt elismerés, mert a magyar anyag iránt még akkor hiányzott a kellő bizalom s még 50 évnek kellett elmúlnia, míg a rusziczabányai bányatelepet egy Bibel János nevű építész a múlt század 80-as éveiben megnyitotta, de még ezután is mindaddig tengődött a bányászat itt, míg Alpár Ignác és Hauszmann Alajos építőművészeink oltalmukba nem vették a felfedezőről Ferenczy-féle márványnak nevezett eme fehérmárványt a csak ilyen előzmények után vált lehetségessé a bánya nagyobb mérvű feltárása és berendezése.

Később többi szobrász- és építőművészeink is fokozatosan felkarolták a bányatelep teljesen fagyálló és kitűnően megmunkálható fehér és világos rózsaszínű márványtermékeit, úgy, hogy ma már 300 lőerős munkagépekkel dolgozik a vállalat és a Ferenczy-féle márványt már nemcsak itthon használják általánosan, hanem külföldre, sőt Amerikába is szállítják.

A jelen számunkban közölt képeken a bányatelep számos külföldi szakember által mintaszerűnek elismert és páratlan berendezését és a márvány feldolgozásának egyes mozzanatait mutatjuk be olvasóinknak.

HIREK.

Házasság. Besenyei László Béla hadnagy, székesfehérvári oktatótiszt Édes Irénke úrbölgynék a csöri római katolikus templomban, október 22-én délelőtt 12 órakor esküdött örök hűséget.

Gyilkos vadászok. A gróf Lónyay Elemér bodroglasi-i uradalmában alkalmazva volt Göcz Márton erdő- és vadőrt a hercegguti határban a hó elsején meggyilkolva találták. Tóth István járásörmester, sárospataki járásparancsnok az ismeretlen tettesek után a nyomozást bevezetve, azokat 16 napi folytatólagos nyomozás után Ratkószki János tebénpásztor, továbbá Koleszár István és Medve János földmivesek, mindhárman komlósikai lakosok és ismert orvvadászok személyében kiderítette, kik a beszerzett bűnjelek alapján a bűncselekmény elkövetését beismertve elfogattak és a bűnjelekkel együtt a sátorlajuhelyi kir. ügyészségnek átadattak.

Megtámadott járór. A somogy megyei Tarany községben, október 14-én éjjel Tatár János és Pajor János csendőrökből állott taranyi őrsbeli járórt 10—15 főből álló sánczok lefegyverezési szándékkal megtámadták s a járór mindkét tagjának szuronyos fegyverét megragadták. Járór a támadók ellen szuronyt használt és azok közül Pajor csendőr Bencsik Mihályt balálosan, Tatár csendőr pedig Ferenczi Jenőt életveszélyesen megsebesítette. A járór fegyverhasználatát a tömeg a további támadással felhagyva, elmenekült.

Ellenszegülés. Vojvoda Simon lippai őrsbeli csendőr, október 14-én Marosperjesen, a nyomozó szolgálatban neki ellenszegült Gornik György ellen annak életveszélyes sérülésével végződött szuronyfegyvert használt.

Gyászhir. Berger Mayer járásörmester, ki 20 évet meghaladó csendőrségi érdemes szolgálat után 1911. évi január 1-én vonult nyugalomba, október 16-án Pan-

caován meghalt. Temetése október 18-án, a bajtársak élénk részvétele mellett, ugyanott ment végbe. Nyugodjék békében!

Kérelem. Czákó Béla, Békésen állomásozó csendőr, kéri a torjási őrsön szolgált Kovács Elek lovascsendőrt, hogy ezimét vele közölje.

KÜLÖNFÉLÉK.

Indiánus kongresszus. Az indiánusok lakta amerikai területeken tartott legutóbbi népszámlálás, mint ismeretes, megdöbbentő adatokat tárt föl az indiánusok állapotáról. Megállapította rohamos fogyatkozásukat és vázolta az elnéptelenedés okát. Első sorban a korai házasság, másodsorban pedig a tuberkulózis föltartóztathatatlan terjedése tizedelte meg az indiánusokat. A civilizációnak mindaddig nagyon kevés hatása volt az állapotok megváltoztatására, mert a tradíció és a vallási fanatizmus mellett a faj természetével is meg kell küzdeni. A kérdés nagy érdeklődést keltett az Egyesült Államokban s legközelebb nagy kongresszus ül össze a probléma megvitatására. A kongresszuson, a mely az ohioi Columbusban kezdi meg tanácskozását, az Egyesült Államokban lakó 265,000 indiánus képviselteti magát. Tanácskozásuk tárgya rájuk nézve életkérdés, mert a faj jövőjének biztosítására vonatkozó intézkedésekről szól. Részt vesznek a kongresszuson a nagy amerikai szervezetek és társaságok is, a melyek érdekelve vannak a rézbőrűek kérdésében. — A megindult mozgalom vezetői azt bangoztatják, hogy a faj kihalásáról szóló hírek nem mindenben egyeznek meg a valósággal. Az indiánus ma az amerikai nép közepette aránylag a legmódosabb népfaj. Az Egyesült Államokban minden rézbőrűre átlag tizenötezer korona vagyon esik. Azonkívül birtokukban oly hatalmas földterületek vannak, a melyeknek területe együttvéve felülmulják a legnagyobb amerikai államok bármelyikének nagyságát. A kongresszus a többi közt alkalmat ad arra is, hogy nagyszámban lehessen együtt látni olyan indiánusokat, a kik szellemi és kulturális téren értékes munkát végeztek és életük és működésük révén bizonyítékai fajok életképességének. Egész sereg szenátor, tanító, jogász, orvos, művész jön össze, a kik az ősi amerikai indiánus törzsből valók. A kongresszus elnöke dr. Coolidge Seberman, az ismert pap lesz, a kit európai egyetemen avattak doktorrá; tisztavérű indiánus és bivalybőr-sátorban született, Rocky Mountainsben. Ott lesznek továbbá dr. Castman A. Charles, a kinok tudományos munkáit Amerikában nagyon jól ismerik, Carlos Montezuma, Csikágó legnépszerűbb orvosa, a Schmitz-intézet egyik legtekintélyesebb tudósa, mindkettő telivér indiánus, de kívülük még igen sokan. A kongresszus elé a megérdemelt nagy érdeklődéssel néznek az amerikai hivatalos körök is.

Vándorló erdő. Shakespeare „Macbeth”-jéből ismeretes a birnami erdő, a melyik megindul. Nos, ez a tüne-

mény most a valóságban is előfordult, még pedig Angliában. Egy londoni ujság ugyanis azt írja, hogy Glamorgan grófságban egy erdő megindul és már több mint egy hete, hogy állandó lassú mozgásban van. A jelenségnek az a magyarázata, hogy az erdő egy meredek hegy lejtőjén fekszik és az erdőnek talaja mintegy 120 méternyi szélességben meglazulván, egy tömegben csúszik lefelé a hegy lejtőjén. A csupa szilfából álló erdő fáinak egy része megtartotta egyenes irányát, egy része pedig meghajolt és sok ki is dőlt a mozgás következtében.

Szerkesztői üzenetek.

A szerkesztőség a szolgálattal kapcsolatos kérdésekre és névtelen levelekre nem válaszol, kéziratot vissza nem ad, levélben pedig csak igen kivételes oly esetekben válaszol, ha a válasz — kényességénél fogva — nyilvánosan meg nem adható. Kérjük ennél fogva olvasóinkat, hogy leveleikkel bélyeget ne küldjenek.

8/9 A felvétel beszünttetett.

Rokkant. Nem ismerjük az illető egyes alapszabályait, nem adhatunk tehát felvilágosítást.

1880. Ő császári és apostoli királyi Felsége kabinetirodájának Wien. Császári és apostoli királyi Felség. Legkegyelmesebb Úr!

M. M. csendőr. 1. Rózsácska. 2. Polgári törvények alatt állanak.

K. J. csendőr. Nézetünk szerint a btk. 301. §. szerint bírálandó el.

3333. A csendőrkerületi parancsnokság felfogásától függ.

S. csendőr. Viselhetik a járőrvezetői jelvényt további intézkedés nélkül.

Tisza. 1. Miután a kötelezőt ily értelemben írta alá, köteles szolgálni. Különös méltánylást érdemlő körülmények fennforgása esetén azonban esetleg megengedik, hogy előbb is (a három év lejártá után mindjárt) elmelessen. 2. Még nincs eldöntve. 3. Igen. 4. Nem. 5. Evangelikus.

1882. K. V. A felülvizsgálat alkalmával előadott kérelmére beszámítják. Az igényjogosultságra feltétlenül beszámít.

77. Mindkét írásmód helyes.

Hóvirág. A vadászterület tulajdonosát vagy bérlőjét illeti meg.

G. L. A kérdezett czim ismeretlen.

HIVATALOS RÉSZ.

SZEMÉLYI ÜGYEK.

Legfelsőbb elhatározás.

Ő császári és apostoli királyi Felsége 1912. évi október hó 11-én Bécsben kelt legfelsőbb elhatározásával legkegyelmesebben elrendelni méltóztatott, hogy kitűnő szolgálataik elismerésül:

Borhy Sándor, m. kir. III. számú csendőrkerületbeli századosnak, valamint

Herkély Gyula, m. kir. VIII. számú csendőrkerületbeli főhadnagynak a legfelsőbb meglegedés kifejezése tudtul adassék.

Okiratilag megdicsértettek:

A magyar szent korona országaihoz tartozó csendőrség felügyelője által:

Magasi Antal, VI. számú csendőrkerületbeli járásörmester, úgy a közbiztonsági szolgálat, mint az alárendelt őrsök és legénység vezetése terén kifejtett eredményes tevékenysége és példás magatartásáért.

Földvári Károly, V. számú csendőrkerületbeli törzsörmester, hosszas csendőrségi szolgálata alatt általában, de különösen 15 éven át a segédtsztségnél kifejtett buzgó tevékenysége, alárendeltjeinek helyes befolyásolása és példás magatartásáért.

A m. kir. V. számú csendőrkerület által:

Steffkó Ferencz törzsörmester, csendőrbírósi segédmunkás, ezen alkalmazásban 18 éven át állandóan kifejtett igen buzgó, fáradhatatlan és szakszerű ténykedése, továbbá alárendeltjeinek minden irányu helyes befolyásolása és vezetéseért, nemkülönbön kiválóan példás magaviseletéért.

Villamos és gőzerőre berendezett gyár látórol nem képes olcsón finom és jó hangszerezésként, mint REMENYI MIHÁLY, a Ludovika Akadémia házi hangszerekészítője. Azért ne vásároljon semmiféle hangszert, legyen az hegedű, gordonka, czimbalom, harmonium, harmonika, fa-, rézfúvó-hangszer, húr, stb., míg Reményi legújabb képes árjegyzékét át nem olvasta, mely ingyen és bérmentve küldetik Budapestről, Király-u. 58. Külön költségvetés díjlanol. Kivétel a világ minden részébe nagyban és kicsinyben. Az összes hangszerek javítása szakszerűen és olcsón. — Minden hangszerről külön-külön árjegyzék kerendő.

Magyar Köztisztviselők és Állami Alkalmazottak Takarékpénztára

Köztisztviselői kölcsönök törlesztésre.

Előlegek értékpapirokra.

Családi házak és telepek létesítése.

részvénytársaság

Budapest, VII., Erzsébet-körut 12.

— Telefon 153—44. szám. —

Alaptőke 1.000,000 korona.

Kölcsönök lakbérletiltás ellenében.

Külföldi pénznemek vétele és eladása.

Elfogadunk betéteket takarékpénztári könyveeskére. 1. Oly takarékbetétek után, melyeket hat hónapi felmondási idő leköttése mellett helyeznek el Intézetünkél, 6% (hat) betéti kamatot fizetünk (A tőkekamatadólevonásával) 2. Oly tőke ekbetét után, melynel a betevő az I. pontban felzett felmondási időt ki nem köti, 5 1/2% (öt és fél) betéti kamatot fizetünk. (A tőkekamatadó levonásával.)

Előleget nyújtunk értékpapirokra, sorsjegyekre, vidéki intézetek részvényeire. Személyi kölcsönöket folyósítunk kezesség mellett vagy jelzálogos biztosíték ellenében, jutányos kamattétel mellett. Utalványok, intézvények és chequék beszedését elvállaljuk igen mérsékelt költségek felszámításáig. Veszünk és eladunk értékpapírokat, idegen pénzeket.

Nyilvánosan megdicséértettek:

A m. kir. V. számú csendőrkerület állományában:

Kollár Mihály II. csendőr és Frits József próba-csendőr, mert egy szándékos gyújtogatáshól eredő tüzet, mielőtt az elharapózott volna, gyors oltási munkálatokkal azonnal lokalizáltak, a tettenért gyújtogatót pedig még a belviszínén elfogva, az igazságszolgáltatás kezébe juttatták.

Előléptettek:

1912 október hó 1-ével:

a m. kir. III. számú csendőrkerület állományában:

Pap Domokos és

a m. kir. VII. számú csendőrkerület állományában:

Józsa Kálmán és Szabó József I. őrsvezető cz. őrmesterek, *őrmesterekké*; továbbá

Tamás János, Pap Győző, Tampa Imre és Bodor Sándor csendőr cz. őrmester, *őrsvezető cz. őrmesterré*.

Katonai szolgálati jellel elláttattak:

A III. osztályu tiszti katonai szolgálati jel adományoztatott:

Nagy Vilmos, VI. számú csendőrkerületbeli századosnak, 1912. október 24-én.

Az I. osztályu legénységi katonai szolgálati jellel elláttatott:

Bányai Sámuel, VII. számú csendőrkerületbeli törzs-őrmester, továbbá

Kárász János VIII. számú csendőrkerületbeli törzs-őrmester és Lőrincz István ugyanazon csendőrkerületbeli járás-őrmester, 1912 október 1-én.

A II. osztályu legénységi katonai szolgálati jellel elláttatott:

a m. kir. VII. számú csendőrkerület állományában:

Szvoboda Vinceze csendőr, 1912 szeptember 14-én, Czúka Lajos őrsvezető cz. őrmester, Cziráki István és Imecs Albert csendőr cz. őrmesterek, 1912 október 5-én, Mészáros István, Pongrácz Lajos, Deák János és Sipos József őrsvezető cz. őrmesterek, 1912 október 6-án.

Járőrvezetői jelvénynyel elláttattak:

A m. kir. VI. számú csendőrkerület állományában:

Kovács József, VII. és Csökli Gábor csendőrök; továbbá

a m. kir. VII. számú csendőrkerület állományában:

Miha Miklós, Dávid Kálmán, Nagy József, Voloncs György és Nagy István csendőrök.

Névváltoztatások.

A m. kir. III. számú csendőrkerület állományában:

Bagó András csendőr, a m. kir. belügyminiszter urnak 1912. évi 142,355/VI—a. szám alatt kelt engedélye alapján vezetéknevét «Balog»-ra változtatta.

A m. kir. VI. számú csendőrkerület állományában:

Pópits György próbacsendőr, a m. kir. belügyminiszter urnak 1912. évi 146,849/VI—a. számú engedélye alapján vezetéknevét «Pesti»-re változtatta.

Chrenkó József próbacsendőr, a m. kir. belügyminiszter urnak 1912. évi 147,039/VI—a. számú engedélye alapján vezetéknevét «Almás»-ra változtatta.

Házasságra lépett:

A m. kir. I. számú csendőrkerület állományában:

Nagy János csendőr cz. őrmester, Jszu Annával, 1912 szeptember 21-én, Tordán.

Rusz Elek csendőr, Zsurka Máriával, 1906 október 28-án, Bucsumban.

A m. kir. III. számú csendőrkerület állományában:

Sebestyén Gábor őrsvezető cz. őrmester, Kotán Vil-mával, 1912 szeptember 25-én, Békésen.

V. Filep Károly őrsvezető cz. őrmester, Ludvig-Ra-falszky Adél Rózával, 1912 szeptember 28-án, Brádon.

Madarasi Sándor csendőr, Príncipe Irénnel, 1912 szept. 21-én, Peszéradáson.

A m. kir. VII. számú csendőrkerület állományában:

Nagy Károly őrsvezető cz. őrmester, Belei Dochiával, 1912 szeptember 25-én, Borgótilán.

Jánosi Dénes csendőr cz. őrmester, Sipos Mártával, 1912 szeptember 22-én, Kissolymoson.

Gyergyai József csendőr cz. őrmester, Mike Viktóriával, 1912 szeptember 22-én, Esztelneken.

VÁRNAY ÉS FIA

Budapest, VI., Liszt Ferencz-tér 9. szám.

**Könyvnyomda,
könyv-, papir- és
írószer-kereske-
dés, a magyar kir.
csendőrségi hiva-
talos nyomtatvá-
nyok legnagyobb
raktára.**

*Elnom megbízású télt keztyük, hosapkák, nemkülönb minden-
nemű felszerelési cikkek raktárunkon készletben vannak, azokból
kiváratra választás céljából szívesen küldünk. Bármilyen cikkeket
a legnagyobb készséggel beszerzünk és megküldjük.*